

nálók örömmel jönnek a könyvtárba, mert ott segítséget kaphatnak, megértő és barátságos környezetre találnak, ahol otthonosan érezhetik magukat.

A könyvtáros hivatásának értéke a tudásában, széles látókörében, türelmében, tehetségében és hivatásszeretetében rejlik. A könyvtáros kész a kommunikációra és empátiára, ráhangolódni az olvasó hangulatára, vagy ha a kívánt anyag nincs bent, helyette mást ajánlani. A *könyvtáros-felhasználó* közötti etikai kapcsolat kétirányú, kölcsönösen erősíti egymást. A könyvtárosnak folyamatosan figyelnie kell magára, a konfliktusos helyzetek megoldására, a toleranciára, mások igényeire és azok megoldásaira. A lelkiismeretesség, türelem és konfliktuskerülés elengedhetetlenül szükséges, hiszen az emberek nagyon különbözőek – agresszívok, vagy minden jó szóért hálásak – lehetnek.

Az új információs technológiák megjelenésével a könyvtáros képző-nevelő funkciója középpontba került. A könyvtáros kötelessége, hogy mindenkinek megmagyarázza az elektronikus információs források használatát, biztosítsa az információs forrásokhoz, online adatbázisokhoz való hozzáférést, tiszteletben tartsa a használók magánéletét, és gondoskodik személyes adataik védelméről. A tapintatosság és az igényfelismerés a jó könyvtáros meghatározó tulajdonsága, amellyel közvetlen kapcsolatot teremthet a használóval.

Hogyan kell viselkedni a frusztrált olvasóval?

- Agresszióra nem szabad agresszióval reagálni.
- Nyugodtan meg kell magyarázni a helyzetet.
- Más lehetőségeket kell felajánlani.

Az új információs technológiákkal megváltozott a könyvtári gyakorlatban a szolgáltatások jellege és tartalma is. Ez a tény igényességet vár a könyvtá-

ros-információs hivatástól, folyamatos képzést, és a trendek nem mindig könnyű követését.

Észre kell venni a használói bizonytalanságot és tájékozatlanságot az új könyvtárban, ahol nélkülözhetetlen a segítség és megértés. A könyvtáros személyiségén múlik, hogy feladatát fizetett foglalkozásként vagy életre szóló hivatásként éli meg a használók szolgálatában.

Összegezés

Számítógép-használat, bibliográfiák készítése, idegen nyelvű írástudás és információkeresés – a könyvtáros szakma részei. Nélkülözhetetlen ezeken kívül a jártasság a katalógusok használatában, az online katalógusokban, periodikákban, adatbázisokban való információkeresés, keresőgépek, technikai eszközök használata stb.

Az információs műveltség megszerzése a diákok körében napjainkban a képző intézményekből egyre inkább az információs források közvetítőihez, a könyvtárosokhoz kerül, munkájuk részévé válik. A könyvtár és a könyvtáros már nemcsak könyveket kölcsönöz, hanem segítséget nyújt az információkereséshez, a tanuláshoz, művelődéshez, a kölcsönös találkozáshoz.

A jó könyvtárban a használók elégedettek, ha megtalálják a hozzájuk vezető utat, meghallgatják és megértik őket. Ehhez nagy türelem, és mindkét oldalon kölcsönös megértés szükséges. A könyvtáros munkájának lényege az a tudat, hogy ő van a használóért, és nem a használó érte.

/KORGOVÁ, Ľubica: Etika v knižnici. = Knižnica, 5. köt. 3. sz. 2004. p. 105–107./

(Prókai Margit)

Az információs etika iránti érdeklődés növekedése

Az ICT-k, azaz az információs és kommunikációs technológiák forradalmi térhódítása következtében a kilencvenes évektől fogva nőttön-nő az információs etika illetékességi köre, illetve az iránta való elméleti és gyakorlati érdeklődés. Ennek számtalan jele van.

Kialakultak az etikai kutatás – jellegéből következően: nemzetközi – szakfolyóiratai, úm.:

- *The Journal of Information Ethics*, 1992-től féléves periodicitással;
- *Ethics and Information Technology*, 1999-től negyedéves periodicitással;
- *Journal of Information, Communication and Ethics in Society*, 2003-tól negyedéves periodicitással.

Nem hiányzanak a kérdéskör monografikus feldolgozásai sem (pl. 1997-ből *Weckert–Adeney: Com-*

puter and information ethics; Severson: Principles of information ethics; Smith: Information ethics.).

Sokasodnak az információs etikával foglalkozó konferenciák is (pl. az UNESCO rendezésében az Infoethics 1997-ből, 1998-ból és 2000-ből). Az IFLA ugyancsak fokozza a téma iránti érdeklődését, aminek külön bizottság felállítása lett a következménye.

Nagy a divatja az általában könyvtáros etikai kódexeknek (pl. Hollandia, 2002; Litvánia, 1999; Oroszország, 2002). Az International Federation of Information Processing információs etikai kódexet készít elő. A nagy-britanniai CILIP az LA régebbi etikai kódexe helyett újat akar elfogadni.

Az etikai kódexek kívánatos tartalmát illetően több elképzelés van forgalomban. Így az International Center for Information Ethics szerint az információs etika keretébe beletartozik a mediális, a számítógépi, a biológiai, a könyvtári, az üzleti információs és az internetes etika.

Az információval hivatásszerűen foglalkozó szakemberek számára főként a következő területeken adódnak etikai teendők (vö. Thomas Froelich jelentésével az UNESCO General Information Programme c. dokumentumához 1997-ből):

- a hozzáférés biztosítása mindenkinek,
- az információ-előállítás etikai szempontjainak betartása,
- az információgyűjtés és -feldolgozás etikai vonatataihoz való igazodás,
- az információhasználat közben érvényesítendő etikai normák.

Az emberiség jövője nem kis mértékben múlik az információval foglalkozó szakemberek fentieknek megfelelő etikus magatartásán.

/SOSINSKA-KALATA, Barbara: *Etyka w nauce o informacji*. = *Bibliotekarz*, 9. sz. 2003. p. 3–10./

(Futala Tibor)

Ugorj magasabbra: webhelyek rangsora a Google-nál

Mitől lesz egy weblap a keresőmotorok sztárja? Lisa Zhao, az Illinoisi Egyetem katalogizálási osztályának munkatársa azt vizsgálta, hogy melyek azok a jellemzők, amelyek egy webcímet a visszakeresés élére katapultálnak.

Az OCLC (Online Computer Library Center) adatai beszédesen mutatják a hálózati helyek ugrásszerű növekedését. A nyilvános (döntően szabad hozzáférésű) weblapok száma 1998–2002 között 1 457 000-ről 3 080 000-re emelkedett. A magánjellegű (közönség számára korlátozott hozzáférésű) webhelyek száma 315 000-ről 2 489 000 lett. Az ideiglenes (triviális, nem közérdeklődésre számot tartó) URL-ek száma pedig 864 000-ről 3 143 000-re nőtt a jelzett négyéves időszakban. Az információk sebesen buzogó áradata, és a használók gyorsan lankadó figyelme miatt a tartalomszolgáltatók számára húsbavágó kérdés lett, hogy honlapjuk a keresőmotorok találati halmazának élbolyába kerüljön. A világhálón szörfölők keresési szokásairól végzett kutatások egyre lehangolóbb eredményeket mutatnak. A használók fele csupán egyetlen szót ír be a keresőcsíkba. Döntő többségük a találati halmaz töredékét sem nézi meg – lustaságból vagy türelmetlenségből.

Bernardo A. Huberman szerint egy adott hálócímen az átfutott lapok száma három, a keresők zöme csupán egyetlen oldalt hív elő, és az első húsz találatnál tovább nem tekint. Megbízható becslések szerint az átlagos használó türelme négy és tíz másodperc között van.

Ma a legismertebb és leggyakrabban használt keresőgép a Google, amely egy 2003. szeptember 3-i adat alapján 3,3 milliárd weblapot indexelt, s naponta 70 millió keresést fogadott. (2005. január 1-jei adat: a Google 8 milliárd lapot gyűjtött be, és egy nap alatt 200 millió keresést kezelt. – A ref.) A weblapok rangsorolására szolgáló eljárásrendszer minden keresőmotor féltett titka. Bonyolult algoritmusok sora, számos tényező kombinálása eredményezi egy adott hálóhely súlyozását. Egyetlen nyilvánosságra hozott oldalpozicionáló algoritmust ismerünk: a Google PageRank (PR) elnevezésű alkalmazását. (Magyarul talán a PR lehetne Pozíció a Rangsorban, így a PR rövidítést meg tudjuk tartani. – A ref.) A PR elsődleges fajsúlyos tényezője a link, a kapcsolat: az, hogy hová kötünk be linket, egy szavazatot jelent az adott weblapnak. A PR-ről első ránézésre annyi kiderül, hogy nemcsak az számít, hogy egy bekapcsolt link saját PR-je